

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Іншеф. Редакція: 43-44.
Друк: 29-26.
В СПРАВІ ОГРОДЖЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІ
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

3 українського життя в Югославії.

(Від нашого кореспондента.)

Білгород, 24. листопада 1928.

Українське життя в Югославії, особливо в Білгороді, за останніх кілька місяців увійшло в цілком нову фазу, глибоко свій суттєво домашній характер і стало на ширший шлях, розуміється, діставши і деякі як добрі, так і погані прикмети, які з ним викинуло.

З того часу, як центральна Товариства „Просвіти“ перенеслася з Загреба до Білгороду, а намісник у Загребі та Новому Саді поставили філії Т-ва, спершу непомітно, опісля вже підком отверто почалася в Товаристві боротьба. Дві течії, котрі раніше, коли організація тільки обережними кроками і цілком невинними заходами провадила українську акцію, могли утишитися, — що дали, то стали розходитися. Одна з них — група старших людей, котрі ще не відірвалися, так би мовити, від етнографічного українства, людей, котрі уважали ту чи іншу посаду в уряді Товариства не громадським обов'язком, який вимагає жертв і праці в усіх відношеннях, а лише особливим почесним становищем і то становищем, на котрі вони мають певні чи не певні права. І друга група людей більш молодих, що дивилися на Т-во не як на місце завдань і світу українських пісень під чаркою горілки, а як на місце українського національного духа, як на організацію, яка, хочби вже тому, що вона єдина тут, — мусить високо тимчасово національний прапор.

Ця боротьба двох течій тяглася довгий час, переходила різні фази і хоча вона доволі цікава та характеристична для нашого життя і наших діячів, але за відсутності місця ми не можемо на ній довше зупинитися. Інтриги, ображені амбіції, недостатня розуміння громадських і національних обов'язків, розуміється, відображали і тут апацію розлу, бо без цих прикмет і т.п. українці не можемо розпочати чи провадити ніякої справи, незалежно від того, де вона була б: чи на еміграції, чи в краю.

Одного часу обставини склалися так, що попередній вибір Т-ва примушений був зрозуміти з свого становища, після того обрано новий вибір, в котрому більше екстремна течія не мала участі. А тому, що по статуту вибір централі в той же час мав бути і вибором Т-ва в Білгороді, виникли нечітко непорозуміння, бо на обрання пообіцяно права голо-

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

РАНІШЕ РОМАН ЗУБИК

Львів, вул. Галицька ч. 16.

ВОВНИ на СУКНІ
і ЖІНОЧІ ПЛАЩІ,
у великому виборі
ШОВКИ, СУКНА
НА МУЖЕСЬКІ
одяги.

су мандатарів з провінції і вибори відбулися голосами незначної кількості білгородських членів. Зрозуміло, що як загребська, так і новосадська філії Т-ва, як і раніше група членів з Білгороду, не могли внаслідок обраного таким робом вибору за центральний; вони визнавали його тільки правосильним для білгородської організації і вимагали скликання загальноукраїнських зборів з участю представників усіх організацій, на котрих би був обраний дійсно центральний вибір. Але ці вимоги лишалися невиконаними і у правлячий вибір не бажаючи чи боячись скликати збори, тішачи, ригуючи себе, на крок, який привів врешті до того, що більшість старих (у розумінні — по часу свого перебування в Т-ві) відкозався і створили нову організацію: „Українську Громаду“ в Білгороді.

В зв'язку з алармними звістками про задуману інтервенцію на Радянську Україну між білгородськими „малоросами“ піднялася метушня. Не бажаючи лишитися за бортом, ці панове нахилилися у „Просвіту“, відчуваючи себе раптово українцями. Подібна подія вже одного разу була в житті Т-ва, але тодішня управа поставилася обережно до тих панів і мала рацію, бо коли минула писанина про інтервенцію, нестало в Т-ві цих „українців“. У цьому році ситуація була інша і такий напад людей був мабуть на руку управі, котра не почувала під ногами твердого ґрунту для свого дальшого одержання та обіруч почала приймати в Т-во нових членів.

Бачучи, як український характер Т-ва починає губитися, а російська мова в Т-ві заглушує українську, деякі члени почали протестувати проти такої діяльності управителів, але зустріли гострий опір та натяк на те, що кому тут не до вподоби, тому двері широко відчинені. Це привело більше національний елемент між членами до рішучого кроку і вони, скликавши свої збори, виробили статут „Української Громади“ та обрали управу на чолі з д-ром Г. Шевчиком. Нова організація, після довгих

затягувань та інтриг, нарешті дістала затвердження свого статуту і відсантувала 10. листопада європним банкетом своє офіційне відкриття.

З огляду на те, що в „Українській Громаді“ організувався найбільше свідомий елемент, котрий творив колись головний кадр членів „Просвіти“, можна вжити, що нова організація виявляє живу діяльність і поставити на більше певний шлях українську справу в Югославії.

В. Анський.

По святі „Просвіти“.

(Від нашого постійного кореспондента.)

Луцьк, 24. листопада 1928.

Черговою волинською „неподіванкою“ було свято луцької „Просвіти“ 18. XI. н.р. Неподіванкою — не для нас, а для тих, що правлять волинською землею.

Коли ще то мав ілюзію, що карність, як еманція свідомості, на кооперативному святі в Луцьку була нічим іншим, як реакцією на присутність на вулицях чисельної поліції, то просвітняське свято цю ілюзію цілковито розвіяло. На домагаючи ради „Просвіти“ поліція з вулиць була усунена. За порядком доглядала своя просвітняська міліція. І на цьому тлі карність, як відбиття глибокої внутрішньої свідомості й інтелігентної нашої маси, виступила особливо сильно й несправно.

Майже чотиритисячя маса не дала ні одного найдрібнішого факту якогось замикання в своїх ризах — ні підчас походу та віча, ні на академії в театрі. Подивимося до того, що ніхто ні в одному пункті не бачив метушні та не чув голосних вигуків-команд з боку розпорядників чи міліціонерів, як це буває в наших сучасіах.

Найкращим виявленням цієї свідомості та інтелігентності наших селян було їхнє заховання в театрі. Не кажу про те, що розпорядники не мали роботи не тільки в партерах, але й в галеріях, де скучи-

ЖАДАЙТЕ
Французьких
ПАПЕРЦІВ
ДО КУРЕННЯ.

JOB

люди дістали селі. Кажу про свідому регуляцію оплесками й вигуками „слава“ на промови, — регуляцію то слабіше, то сильніше, яке було залежною культурною оцінкою вартості промови та її ліх промов.

Ця внутрішня культура в свідомості посунулася так далеко й виступала так ясно, що для облудних слів не було жалюгідного ґрунту. Обрані не-українськими голосами послы й ті, що не вступили в народом, були цілковито усунені від участі в святі та від виступів на академії. Вони відчули, що їхня поява на сцені та їхні привітання викликали дуже неприємну для них реакцію.

Свято мало чисто просвітняськй, політичний характер, але воно показало, що для штучних політико-академічних ґрунтів пропав, що мислячі вже давно повільно освідомлені, що на цей вже не можна дивитися, як на матеріал для політико-академічних експериментів, що тутіть свої сили, гідності й прав зросло до тої височини, на якій уже нема місця для напівпаних „боку послы, діла“ та опікуна.

Велика духовна скученість, яка відбивалася на серйозних, а почасти й суворих обличчях просвітняськх мандрівників, звернула увагу росіян, поляків і жидів. Загальне здивування — як впродовж й інші свідомі наші маси. А мовчазний спокій чотиритисячної людської ріки давав і нас їм багато до думання. Мимохід пригадують слова львівської „Газети Поранної“:

„На „креслах“ панує спокій, але варто спитатися, чи той спокій не є тільки примушений, чи умовою того фізичного спокою не є фізична сила держави“

Ці слова трохи нагадують слова Шевченка: „все мовчить, бо благоденствує“. Треба бути обачним, Влада, яка дала дозвіл на таке широке святкування кущів луцької „Просвіти“, зробила тим разом для себе корисний крок. Вона побачила український напад Волині не через окуляри одинаковості як регіоналістів, а власними очима. І то не в дні сірої буденщини, а в моменті виявлення своєї духовної істоти, сили, свідомості й інтелігентності. Кажу про те, що українці —

М.Х. Рудницький.

Світогляд творчої еволюції.

Аурі Бергсон.

(Продовження).

Час, що лежить в основі наукових дослідів зводить усе до величин, до кількості. Він є символічним образом заповничення з нашого поняття про простір. Рух мірний цим часом мусить бути розкладений на точки та лінії, між якими відсутні є однорідні. Тим самим поняття руху мусить бути неперушим.

А проте реальний час не може бути зведений до чисельних мір, мов простір. Час, що мине — живе, себто є одним неподільним процесом, якістю вартості. Існування цього процесу ми споклоємо своєму безпосередньому свідомості, коли даємо собі справу з власних почуттів стани. Кожний із цих станів це своєрідно закрашена нитка пережовань, які тріють свій справжній зміст, коли пробуємо їх розложити на доодинокі моменти. Відчути назви мелодій, проминаючий протяг часу, коли матеріальне відомо на когось — це безпосередній враження одної цілості; розбити на моменти, вони атирають різниці між переходами одного в другий, які в дійсності не є переходами від точки до точки, а одночасним взяттям пронизуваним різноманітних елементів. Про моменти, точки, переходи та елементи починаємо думати аж тоді, коли підлягаємо до

них зовні, з готовими схемами наук втворених у світі простору.

Позитивна наука не може не мірити і зводити якості до кількості. Тільки завдяки цій методі упрощення і підставляюванню символічних знаків на місце конкретних явищ вона доходить до своїх успіхів. Наука є плодом чистого розуму, спорідненого з матерією, бо втвореного у вікових взаєминах з нею, у боротьбі з нею. Цим пояснюється наскрізь практичний характер науки, що має на меті заволодіти матерією, забезпечити нам серед неї умовини розвитку. Наука цікавиться життям настільки, наскільки його можна узагальнити, піддати експериментам і передати формулами. Тим-то вона полишає поза своєю спроможністю споклопати те, що є наскрізь індивідуальним відношенням до життя, несхожим з іншим.

Філософія чи психологія побудована на науці, яка втворилася під впливом мертвої енергії, хоче мішати життєвий процес і своєрідні духовні переживання перекласти на схеми зовнішнього світа. Однак наше духовне життя не проминає в тій самій стихії, яку створила наука довкола зовнішнього світа. Рухи атомів і планет підчинені законам однорідного простору та часу; наші враження, що зявляються наше становище до зовнішнього світа плавають у нестримній струмені тривання.

Звідсіля виривають усі конфлікти філософії, яка хоче до життявих проблем прикласти засоби аналізу такі доцільні супроти природи

та її явищ. Кожна спроба передати у філософській системі суть світа чи життя кінчиться невдачею, тому, що при допомозі понять не можна відтворити того, що є їм протилежне: безпосереднє переживання якоїсь конкретної дійсності, ширшої, ніж усі поняття та ідеї. Виходило би, що мета філософії — безнадійна. Як і досі, так і на майбутнє, вона могла би бути хіба своєрідною грою уяви, яка творить химерні казкові палати побудовані над дійсністю, в яких можна на якийсь час відпочити та з яких поворот розпашує нам очі на повний диссонанс між цим уявленим світом і дійсністю.

Бергсон — ідеаліст, що вірить у можливість поєднання життя та філософії, філософії та науки. Філософія, чи точніше кажучи: метафізика мусить прийняти на себе роль, не під силу науці, яка є знанням усього загального. Метафізика не може бути, як досі, спробою створення системи на підставі готових висновків поодиноких наук, а мусить сама стати наукою спрямованою на споклоплення того, що є найбільше індивідуальне, дане нам у безпосереднім переживанні, а не тожне і не суперечне з ніяким фактом поодиноких позитивних наук.

Завдання такої метафізики одночасно: незвичайно сміливе і незвичайно скромне. Скромне тому, що вона не хоче давати в одній системі чи світогляді повної картини дійсності, а хоче, щоб її доповнювали збірним зусиллям і поступенно. Досі, каже Бергсон, кожний фі-

лософський світогляд був плодом одної людини і одним зусиллям охопити дійсність: такий світогляд треба було або в цілості прийняти або в цілості відкинути; поодинокі його частини ставали доступні лише при умовині, що ми приймали всю його основу. Метафізика, яку хоче підготувати Бергсон, має осноувуватися на виміні ідей, що в силі виправляти та заступати себе, спрямовуючи нас поза межі ідей, до безпосереднього контакту з дійсністю.

Незвичайно сміливе завдання такої метафізики в тому, що вона має виплекати в філософії досі нехтований, майже новий орган пізнання: інтуїцію. Саме те, що Кант уважав недосяжним для нашого пізнання, Бергсон уявляє можливим, а навіть необхідним. Введення ним поняття інтуїції не має нічого спільного з понадмисловим порнявом містичів або могутньою уявою філософів, що залишаючи за собою ґрунт наукових дослідів аринали сферу чистих ідей. Інтуїція споріднена з інстинктом. Вона є зусиллям схожим з працею мистця, коли він пробує зібраний сирій матеріал оживити одним простим поглядом, найденним при зустрічі з конкретним життям. Інтуїція є винахідливою спроможністю закінчити довгу умову підготовчу працю своєрідним актом таланту, потрібним до споклоплення того, до чого ми не в силі дійти ніколи самою розумовою аналізою.

(Довідчення бачте.)

